

Cơ sở dữ liệu

Trịnh Thành

Khoa Công Nghệ Thông Tin – Đại học Phenikaa

thanh.trinh@phenikaa-uni.edu.vn

Chương 1. Tổng quan về cơ sở dữ liệu

- Chương 1: Tổng quan về cơ sở dữ liệu
  - 1.1. Vấn đề cần thiết lưu trữ dữ liệu
  - 1.2. Hệ quản trị CSDL
  - 1.3 Các đặc tính CSDL
  - 1.4 Quản lý dữ liệu

1. Vấn đề cần thiết lưu trữ dữ liệu

- Đặt vấn đề

- CSDL là gì?
- Tại sao chúng ta cần CSDL
- Tại sao chúng ta cần sử dụng các hệ quản trị CSDL

1. Vấn đề cần thiết lưu trữ dữ liệu

- Dữ liệu (data)?
  - Là các thông tin của đối tượng (Ví dụ: người, vật, sự kiện,)
  - Có thể truy cập vào dữ liệu để truy xuất các thông tin
- Dữ liệu được mô tả dưới nhiều dạng khác nhau: ví dụ, ký tự, số, hình ảnh, văn bản.
- Dữ liệu về các đối tượng khác nhau thì khác nhau, tùy thuộc vào ngữ cảnh và mục đích sử dụng
- Ví dụ: Dữ liệu về đối tượng sinh viên có thể khác nhau tùy vào mục đích quản lý:
  - Mục đích quản lý điểm: Tên, mã sv, điểm môn 1, điểm môn 2
  - Mục đích là quản lý nhân thân: Tên, địa chỉ, ngày sinh, quê quán, giới tính, lớp.

Vấn đề quản lý dữ liệu về nhân sự của một công ty?

Phòng Tổ chức: Lưu trữ thông tin về lý lịch nhân viên

Phòng Tài vụ: Lưu trữ về họ tên, lương

Phòng Văn thư: Tạo các công văn về các nhân viên

→ Để phát triển một hệ thống quản lý:

→ Những chương trình ứng dụng mới phải được viết khi một nhu cầu nảy sinh.

→ Các tập tin thường trực mới được tạo ra theo yêu cầu.

→ Trong một thời gian dài các tập tin có thể ở các dạng thức khác nhau.

→ Những chương trình ứng dụng có thể viết bởi các ngôn ngữ khác nhau.

Vấn đề quản lý dữ liệu về nhân sự của một công ty?

- Ưu điểm:
  - Việc xây dựng những hệ thống tập tin riêng lẻ tại từng đơn vị quản lý ít tốn thời gian bởi lượng thông tin cần quản lý và khai thác là nhỏ, không đòi hỏi đầu tư nhiều nên triển khai nhanh.
  - Thông tin được khai thác chỉ phục vụ cho mục đích hẹp nên khả năng đáp ứng nhanh chóng, kịp thời.

Vấn đề quản lý dữ liệu về nhân sự của một công ty?

- Nhược điểm
  - Dữ liệu dư thừa và không nhất quán
  - Khó khăn trong việc truy xuất dữ liệu
  - Khó khăn khi viết chương trình ứng dụng đòi hỏi thông tin liên quan đến nhiều đơn vị
  - Nhiều người sử dụng
  - Các vấn đề bảo mật
  - Khó khăn khi nâng cấp hệ thống.

Vấn đề quản lý dữ liệu về nhân sự của một công ty?

- Yêu cầu đặt ra: Cần một hệ quản trị cơ sở dữ liệu
- Trước tiên: Cần phải định nghĩa CƠ SỞ DỮ LIỆU Là gì?

Cơ sở dữ liệu là gì?

- **Ví dụ về quản lý chương trình đào tạo?**

- Khoá học: lớp học, sinh viên, giáo viên, môn học,...
- Sinh viên: Thông tin các nhân, thông tin nhập học, môn học, khoá học.
- Môn học: Số tín chỉ, giáo viên, lịch học.

Thông tin rất đa dạng: Số, văn bản, ảnh....: -> Cần lưu trữ thông tin một cách khoa học -> Cơ sở dữ liệu:

- **Cơ sở dữ liệu:**

Cơ sở dữ liệu (database) là một tập hợp các thông tin có cấu trúc có liên quan với nhau; mô tả các vấn đề của thế giới thực; được thiết kế logic nhằm mục đích thoả mãn yêu cầu khai thác và truy xuất thông tin dựa trên CSDL được tập hợp đó.

Khai thác thông tin từ CSDL

- Xác định các vấn đề cần khai thác, truy xuất thông tin
  - Từ “Sinh Viên”: Tình Trạng, học qua bao nhiêu môn, nợ bao nhiêu, điểm tổng kết
  - Từ “Khoá học”: Số lượng tốt nghiệp, tỷ lệ nam nữ,..
  - Từ “Môn học”: Tỷ lệ qua môn, số lần thi
-
- Chúng ta cần có một cách thức để quản lý, khai thác thông tin hiệu quả -> Phần mềm ứng dụng hay chuyên biệt

Người sử dụng CSDL

- **Quản trị viên :**

- Có trách nhiệm quản lý hệ CSDL
  - Cấp quyền truy cập CSDL
  - Điều phối và giám sát việc sử dụng CSDL

Người sử dụng CSDL

- **Người thiết kế**
- Chịu trách nhiệm về
  - Lựa chọn cấu trúc phù hợp để lưu trữ dữ liệu
  - Quyết định những dữ liệu nào cần được lưu trữ
- Liên hệ với người dùng để nắm bắt được những yêu cầu và đưa ra một thiết kế CSDL thỏa yêu cầu này
- Có thể là 1 nhóm các DBA quản lý các CSDL sau khi việc thiết kế hoàn tất

Người sử dụng CSDL

- **Người dùng cuối**

- Người ít sử dụng

- Ít khi truy cập CSDL, nhưng cần những thông tin khác nhau trong mỗi lần truy cập và dùng những câu truy vấn phức tạp
- Người quản lý

- Người sử dụng thường xuyên

- Thường xuyên truy vấn và cập nhật CSDL nhờ vào một số các chức năng đã được xây dựng sẵn
- Nhân viên

- Người sử dụng đặc biệt

- Thông thạo về HQT CSDL, tự xây dựng những truy vấn phức tạp cho công việc
- Kỹ sư, nhà khoa học, người phân tích,...

1.2 Hệ quản trị CSDL

- Yêu cầu:
  - Lưu trữ thông tin cần thiết và xác thực
  - Truy xuất thông tin hiệu quả (chính xác và nhanh chóng)
  - Đáp ứng nhu cầu của người sử dụng CSDL
- Thực hiện:
  - Làm sạch dữ liệu
  - Xác định thông tin cần lưu trữ
  - Xác định mô hình (cách thức) lưu trữ.
  - Xác định vấn đề cần truy xuất.

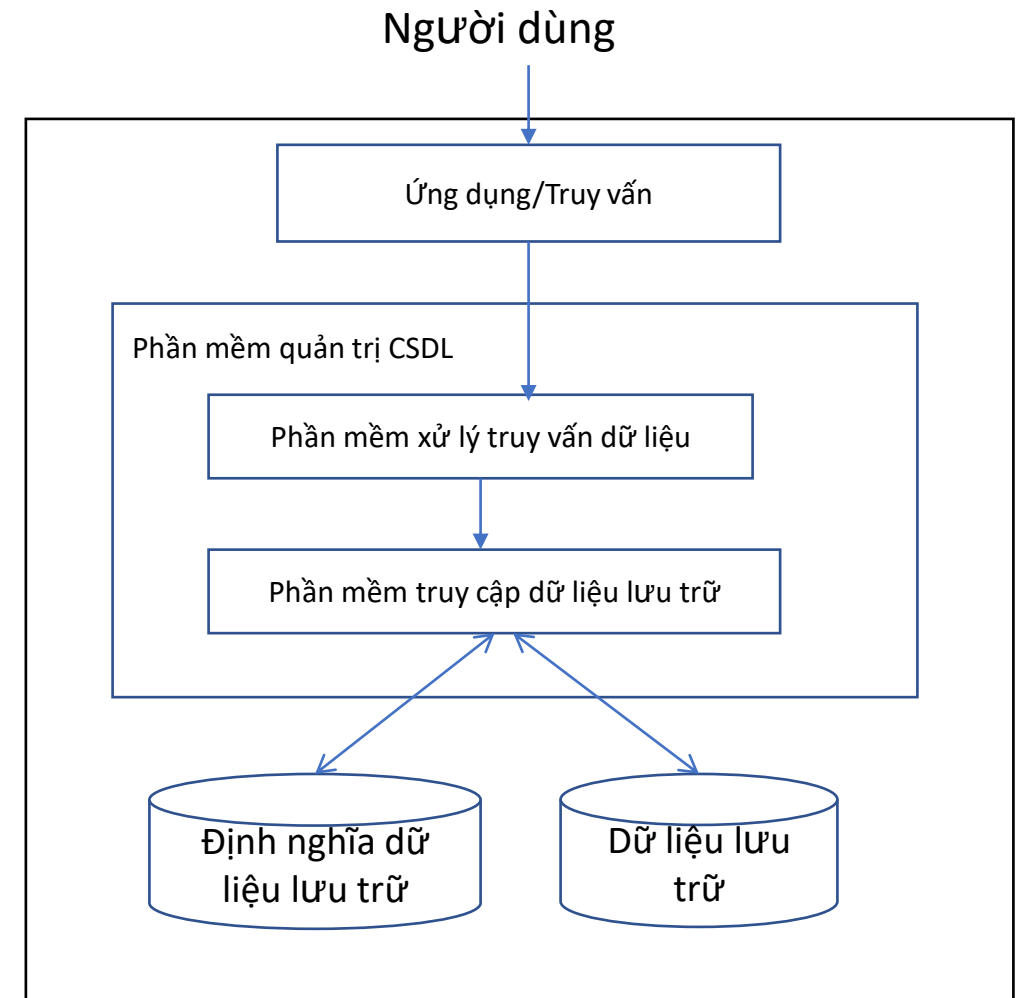
1.2 Hệ quản trị CSDL

- Hệ thống này được gọi là hệ quản trị CSDL (Database Management System - DBMS), là công cụ hỗ trợ tích cực cho các nhà phân tích, thiết kế và khai thác CSDL.
- Hiện nay có nhiều hệ quản trị CSDL trên thị trường như: SQL server, DB2, Microsoft Access, Oracle, **MySQL**.
- Các hệ quản trị này cho phép:
  - Định nghĩa xác định kiểu, cấu trúc, ràng buộc dữ liệu.
  - Tạo các tệp lưu trữ dữ liệu trên các thiết bị vật lý
  - Cho phép thao tác truy vấn, cập nhật, truy xuất

Hệ cơ sở dữ liệu

Hệ cơ sở dữ liệu (Database management system (DBMS):

- Cho phép quản lý dữ liệu
- Là một tập hợp các chương trình cho phép người dùng tạo ra và bảo trì một CSDL
- Cho phép nhiều truy cập đồng thời vào một CSDL
- Cho phép định nghĩa, cấu trúc, nhân bản và chia sẻ các CSDL giữa các người dùng với nhau và các ứng dụng.
- Định nghĩa về CSDL hay là thông tin mô tả cũng được lưu trữ trong CSDL dưới dạng catalog hay là dictionary (Hay gọi là meta-data).

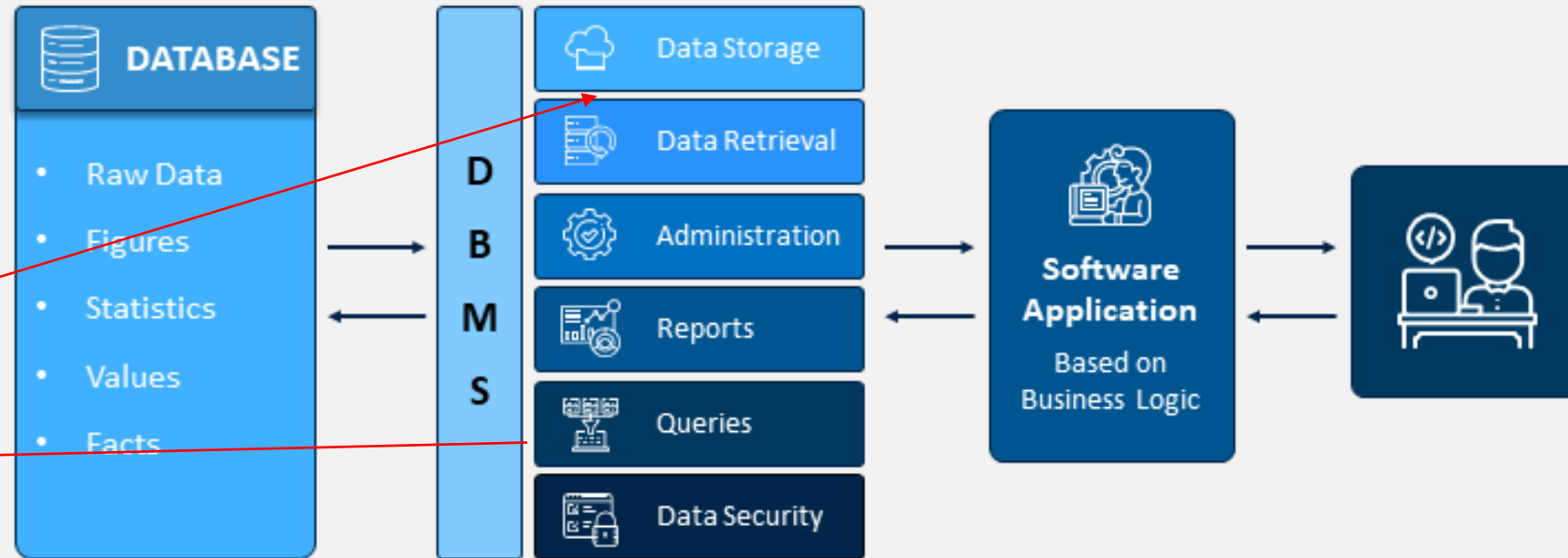

DATABASE MANAGEMENT SYSTEM (DBMS)

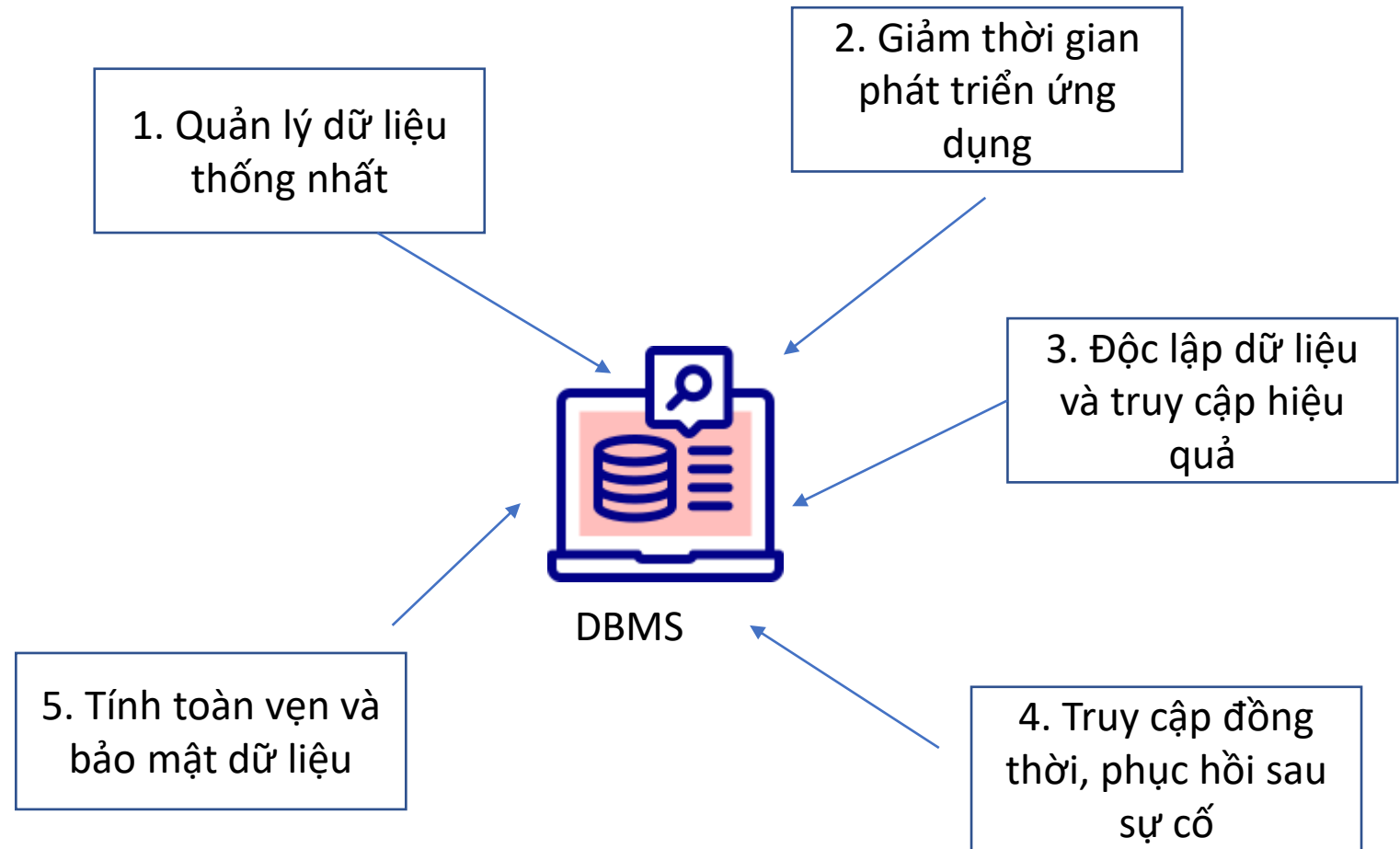
Enter your sub headline here

Chúng ta sẽ học
trong môn học này

1.2 Hệ quản trị CSDL

Tại sao phải sử dụng DBMS??

Các tính năng của HQT CSDL

- Kiểm soát được tính dư thừa của dữ liệu
  - Tích hợp các nhu cầu dữ liệu của người dùng để xây dựng một CSDL thống nhất
- Chia sẻ dữ liệu
  - Trong môi trường đa người dùng, các HQT phải cho phép truy xuất dữ liệu đồng thời
- Hạn chế những truy cập không cho phép
  - Từng người dùng và nhóm người dùng có một tài khoản và mật mã để truy xuất dữ liệu
- Cung cấp nhiều giao diện
  - HQT cung cấp ngôn ngữ giữa CSDL và người dùng

Các tính năng của HQT CSDL

- Đảm bảo các ràng buộc toàn vẹn (RBTV)
  - RBTV (Integrity Constraints) là những qui định cần được thỏa mãn để đảm bảo dữ liệu luôn phản ánh đúng ngữ nghĩa của thế giới thực
  - Một số RB có thể được khai báo với HQT và HQT sẽ tự động kiểm tra. Một số RB khác được kiểm tra nhờ CTƯD
- Khả năng sao lưu dự phòng khi gặp sự cố
  - Có khả năng khôi phục dữ liệu khi có sự hư hỏng về phần cứng hoặc phần mềm

Các tính năng của HQT CSDL

- Các tính năng khác
  - Chuẩn hóa
    - Cho phép DBA định nghĩa và bắt buộc áp dụng một chuẩn thống nhất cho mọi người dùng
  - Uyển chuyển
    - Khi nhu cầu công việc thay đổi, cấu trúc CSDL rất có thể thay đổi, HQT cho phép thêm hoặc mở rộng cấu trúc mà không làm ảnh hưởng đến CTƯD
  - Giảm thời gian phát triển ứng dụng
  - Tính khả dụng
    - Khi có một sự thay đổi lên CSDL, tất cả người dùng đều thấy được

1.2 Hệ quản trị CSDL

- **Một hệ quản trị CSDL phải có:**

- Ngôn ngữ giao tiếp giữa users và CSDL:

- Ngôn ngữ mô tả dữ liệu (Data Definition Language - DDL) để cho phép khai báo cấu trúc của CSDL, khai báo các mối liên hệ của dữ liệu (Data Relationship) và các quy tắc (Rules, Constraint) quản lý áp đặt trên dữ liệu.
- Ngôn ngữ thao tác dữ liệu (Data Manipulation Language - DML) cho phép users có thể thêm, xóa, dữ liệu trong CSDL.
- Ngôn ngữ truy vấn dữ liệu (Structured Query Language - SQL) cho phép users truy vấn các thông tin cần thiết.
- Ngôn ngữ quản lý dữ liệu (Data Control Language - DCL) cho phép những người quản trị hệ thống thay đổi cấu trúc của các bảng dữ liệu, khai báo bảo mật thông tin và cấp quyền khai thác CSDL cho users.
- Từ điển dữ liệu (Data dictionary) dùng để mô tả các ánh xạ liên kết, ghi nhận các thành phần cấu trúc của CSDL, các chương trình ứng dụng, mật mã, quyền sử dụng...

1.2 Hệ quản trị CSDL

- **Một hệ quản trị CSDL phải có:**
- Có biện pháp bảo mật tốt.
- Có cơ chế giải quyết tranh chấp dữ liệu.
- Có cơ chế sao lưu và phục hồi dữ liệu khi có sự cố xảy ra.
- Có giao diện tốt, dễ sử dụng.
- Bảo đảm tính độc lập giữa dữ liệu và chương trình: khi có sự thay đổi dữ liệu (như sửa đổi cấu trúc lưu trữ các bảng dữ liệu, thêm các chỉ mục,...) thì các chương trình ứng dụng đang chạy trên CSDL vẫn không cần phải viết lại hay cũng không ảnh hưởng đến users khác.